

Akademik Yayın Rehberi

İleri

Akademisyen

Sistematiik Derleme (Systematic Review) Nasıl Yapılır?

Sistematiik derleme ve meta-analiz adımıları, PRISMA protokolü, veritabanı taraması, dahil/hariç kriterleri ve raporlama.

Zafer Hoca · Yayın: 04.04.2026 · 2 dk okuma

Sistematiik Derleme Nedir?

Sistematiik derleme, belirli bir araştırma sorusuna yanıt bulmak için mevcut çalışmaları önceden belirlenmiş, tekrarlanabilir ve şeffaf bir yöntemle tarayan, değerlendiren ve sentezleyen araştırma türüdür. Geleneksel literatür taramasından farklı olarak sübjektif seçim yoktur — tüm süreç belgelenmiştir. İyi yürütölmüş sistematiik derlemelerin nitelikli dergilerde yayımlanma ve atıf alma potansiyeli yüksektir.

Meta-Analiz Farkı

Sistematiik derleme nitel sentez yapar (çalışmaları tematik olarak değerlendirir). Meta-analiz ise istatistiksel sentez yapar (çalışmaların etki büyüklüklerini birleştirerek ortak bir sonuç üretir). Meta-analiz her zaman sistematiik derleme içerir ama her sistematiik derleme meta-analiz değildir.

PRISMA Protokolü

Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) 2020, sistematiik derlemelerin raporlanma standardıdır. 27 maddelik kontrol listesi ve 3 aşamalı akış diyagramı içerir: Tanımlama (Identification) → Tarama (Screening) → Dahil Etme (Included). 2009 sürümündeki ayrı "Uygunluk (Eligibility)" aşaması PRISMA 2020'de Tarama aşamasının içine alınmıştır ("Reports assessed for eligibility"). Çoğu dergi PRISMA uyumu zorunlu kılar.

Adım Adım Süreç

- Araştırma sorusu:** PICO formatında (Population, Intervention, Comparison, Outcome). Net ve dar kapsamlı olmalı.
- Protokol kaydı:** PROSPERO'ya (sistematiik derleme protokol veritabanı) çalışmanızı kaydedin — şeffaflık sağlar ve yayın yanlılığını azaltır.
- Arama stratejisi:** En az 3 veritabanında (WoS, Scopus, PubMed/ERIC/PsycINFO) Boolean operatörlerle sistematiik arama. Arama stratejisini kaydedin.
- Dahil/hariç kriterleri:** Yayın yılı, dil, çalışma deseni, örneklem türü gibi önceden belirlenmiş kriterler.
- Tarama:** Başlık-abstract taraması → tam metin taraması. En az 2 bağımsız araştırmacı taramalı (inter-rater reliability).
- Veri çıkarımı:** Her çalışmadan standart bilgiler çekilir: yazar, yıl, örneklem, yöntem, bulgular, etki büyüklüğü.

7. Kalite değerlendirmesi: Risk of Bias (Cochrane), Newcastle-Ottawa, JBI gibi araçlarla çalışma kalitesi değerlendirilir.

8. Sentez: Nitel (tematik) veya nicel (meta-analiz) sentez.

9. Raporlama: PRISMA kontrol listesi ve akış diyagramı ile.

Doçentlik İçin Değeri

Sistematik derlemenin atıf potansiyeli yüksektir ve iyi yürütüldüğünde nitelikli dergilerde yayımlanabilir. Ancak tarama aşaması en az 2 bağımsız araştırmacı gerektirdiğinden tek yazarlı yapılması önerilmez; çok yazarlı eserlerde doçentlik puanının yazarlar arasında paylaştırıldığını da hesaba katın. Derlemelerin doçentlik puanlamasında nasıl sayıldığı temel alana göre değişir — başvurmadan önce ÜAK'ın güncel alan kriterlerini kontrol edin.

Etiketler: #Atıf #Makale #Strateji

YDS/YÖKDİL barajı akademik kariyerinizi engellemesin. Zafer Hoca kursları:
zaferhoca.com.tr/magaza